

ИЛИНДЕНСКА ОРГАНИЗАЦИЯ

СОЛУНСКОТО СЪЗАКЛЯТИЕ

(АТЕНТАТИТЪ НА 15-18 АПРИЛЪ 1903 Г.
ВЪ СОЛУНЪ)



ИЗВЛЕЧЕНИЕ отъ ИЛЮСТРАЦИЯ „ИЛИНДЕНЪ“
(книга 5 (45), година V — 1933) г.





Солунското съзаклятие

(Атентатитѣ на „ГЕМЕДЖИИТЪ“ на 15, 16, 17 и
18 априлъ 1903 г. ст. ст.).

Когато Македония, следъ Берлинския конгресъ, остана пакъ подъ робство, теглилата на народа достигатъ до най-остри форми. За него настъпватъ черни дни: появяватъ се множество турски и арнаутски чети, които тероризиратъ и убиватъ народа, данъците безмилостно се увеличаватъ и събиратъ, та голъма част отъ население почва да емигрира и търси прехраната си по всички краища на свѣта. За самоотбрана, по инициативата на отдѣлни смѣли лица, се създаватъ мѣстни хайдушки чети, като реакция на кървавия тероръ на арнаутските и турски банди.

При така развиващите се събития и при тежкия и непоносимъ гнетъ въ турската империя въ края на 1893 година се основа *Македоно-Одринската революционна организация*, която въ скоро време привлича въ недрата си народните учители, граждани и селяните за борба противъ потисниците и заработи за тѣхното освобождение.

Още въ самия организационенъ периодъ на ВМОРО, нѣколко години следъ основаването ѝ, се появява една група съ крайни индивидуалистически убеждения, пакъ за борба противъ турския режимъ. Тази група се основава и действува самостоятелно отъ В. М. О. Р. О., като сѫщевременно тя се снабдяваше съ необходимите материали срѣдства за устройване атентати, съ които да се засъгне и европейския капиталъ, та по такъвъ начинъ Македонскиятъ въпросъ да изпъкне предъ общественото мнение въ Европа.



Основателитъ и ядрото на тази група бъха предимно младежи отъ града Велесъ, ученици въ Солунската гимназия. Градът Велесъ и въ тъмната епоха на робството, и въ близкото минало излъчи изъ своите пазви буйни и ентузиазирани младежи, които, било като народни будители, учители, войводи, четници, организатори или терористи, се пръснаха низъ поробената родина, за да се борятъ, кой какъ може, съ слово или мечъ, за свободата и свѣтлината. Смѣло може да се каже, че Велесъ въ това отношение заема едно отъ първите място. Дали плачътъ на великата македонска рѣка, която кърми велешани и омайва съ своя жалобенъ повикъ за свободѣ и добруване или пъкъ горещото слънце, пръскайки своите животворни лжчи въ амфитеатрално разположенитъ градски кѫщи отъ дветѣ страни на Вардаръ, влива ведри струи и въ тъй кипящата кръвъ на тия повардарци, та още отъ крехката възрастъ се проявяватъ съ своя високъ бунтовенъ духъ или пъкъ по атавизъмъ носятъ по нѣщо отъ непримиримия духъ на богомилитъ — бабуни, — това остава тайна на майката-земя. Но все пакъ има нѣщо отличително въ велешания, което ги тика къмъ стихийния бунтъ, което кара тия хора още въ най-мрачната епоха да не бѫдатъ раи покорни на аги и бегове.

За нѣколко десетилѣтия Велесъ откърми плеада борци, които изкачвайки си се по стрѣмната Македонска Голгота, поднасяха своя животъ предъ жертвеника на свободата, безъ ни най-малко да мислятъ за земните блага.

Между тия деца на Вардара съ своята чистота и идеализъмъ къмъ саможертва блещи смѣлия подвигъ на Солунските съзаклятници, които преди 30 години съ своята рицарска смърть изпъкнаха като „Фениксъ“ предъ поробения македонски народъ и всѣхъ страхъ и трепеть всрѣдъ поробителя и смутъ въ европейския капиталъ.

Презъ 1899 година младежитъ-велешани: Йор-



данъ п. Йордановъ, Константинъ Иванъ Кирковъ, Димитъръ Мечевъ, Тодоръ Органджиевъ, Илия Тръчковъ, Тодоръ Богдановъ, Георги Богдановъ, Владимиръ Пинговъ, Илия п. Йордановъ и Миланъ Арсовъ основаватъ революционния кръжокъ „Гемиджии“**), който работи самостоятелно и не влиза въ никакви връзки съ В. М. О. Р. О. Впоследствие къмъ кръжока се присъединяватъ Павелъ П. Шатевъ отъ гр. Кратово, Марко Ив. Бошнаковъ отъ гр. Охридъ и др. Този кръжокъ се стреми да извърши редица атентати върху ж. п. линии, висши туристически сановници и европейски банкови институти, разчитайки, че по пътя на терористическите акции, ще стане интервенция отъ великите европейски сили въ Македония и ще ѝ се даде автономия.

Виждайки съперничествата на балканските държавници, отъ една страна, и, отъ друга, противоположните интереси на великите сили въ Македония, „Гемиджийтъ“ насочватъ своите терористически действия срещу банковите институти и предприятия на последните.

Презъ 1899 година става срещата между Слави Мерджановъ, Орце п. Йордановъ и Константинъ Ив. Кирковъ. Въ тая среща тъй изработватъ планъ за действие, за устрояване редица атентати въ по-голямите градове на Европейска Турция. Обаче, за да се пристъпи къмъ действие, на всяка цена кръжока е тръбвало да се снабди съ достатъчно парични сръдства. Следъ дълги обмисляния, учениците-гемиджии Константинъ Ив. Кирковъ и Тодоръ Богдановъ, синове на богати родители, улесняватъ кръжока. Споредъ предварително уговоренъ планъ, Кирковъ и Богдановъ се скриватъ и съ трогателни писма до своите родители съобщаватъ, че сѫ отвлъчени и ги молятъ на всяка цена да внес-

**) „Гемиджии“ — група хора, простили се вече съ живота и отпустили своята лодка въ бурното житейско море, която, или ще изкаратъ благополучно на бръга, или ще я разбиятъ въ скалите.



сатъ уговорения откупъ, за да бждатъ освободени, заплашвайки ги, че, въ противенъ случай, ще бждатъ убити. Тъхнитъ родители, не подозиратъ капана, следъ дълги преговори съ „похитителитъ на своите деца“, внасятъ парите. Веднага следъ това двамата „пленници“ излизатъ на свобода отъ своята тайна квартира. Съ този откупъ и подкрепени съ пари отъ Борисъ Сарафовъ, групата Слави Мерджановъ, Петъръ Соколовъ, Петъръ Манджуковъ и Павелъ Шатевъ започватъ прокопаването на канала подъ Банкъ-Отоманъ въ Цариградъ, а „гемеджии“ — велешани, подъ ржководството на Орцето — прокопаването на канала подъ Банкъ-Отоманъ въ Солунъ. Дветъ групи борци, отрекли се отъ дѣлничното въ живота, отрекли се най-после и отъ самия животъ, съ пълно себеотрицание, непосиленъ трудъ и постоянство като къртици подъ земята сѫ вадили съ шепи пръстъ въ книжни кесета цѣли месеци и сполучватъ предъ носа на полицейскитѣ и военни власти да прокопаятъ нужднитѣ канали. Но поради липса на взривни материали и дветъ групи временно изоставятъ работата, до като се снабдятъ съ необходимитѣ материали. Липсата на взривенъ материалъ принуждава душата на „Гемеджии“ Орце п. Йордановъ да замине за Женева и Парижъ. Тамъ той се среща съ Борисъ Сарафовъ, който, следъ обстойния му докладъ, напълно възприема тезата на „Гемеджии“ и ги финансира.

Въ началото на 1902 година Орцето напушта Швейцария и пристига въ София. Съ голѣми усилия той сполучва да привлече отново въ кръжока самоотвержения терористъ Димитъръ Мечевъ. Въ София той възлага на Димитъръ Мечевъ и Павелъ Шатевъ тежката задача по пренасянето на взривнитѣ материали въ Солунъ, следъ което Орцето заминава за македонската столица и пристичва отново къмъ осъществяването на Солунското Съзаклятие. Следъ голѣми усилия Мечевъ и Шатевъ



най-после сполучватъ да осигурятъ препращането на материалитъ въ Солунъ. Мечевъ предава динамита въ малки пликове на велешанчето Миланъ Саздовъ, гарсонъ въ Ориентъ-Експресъ, който при всъко пристигане въ Цариградъ предава същия на унгарката Анна Шепецъ, която отъ друга страна, препращала въ гр. Солунъ. Павелъ Шатевъ пъкъ прекарва, динамита презъ границата, предавайки го на Тодоръ Александровъ, учителъ въ гр. Кочани и същевременно ржководителъ на градския революционенъ комитетъ, отъ когото го приема гемиджията Тодоръ Органджиевъ и го пренася въ Велесъ, а отъ тамъ комисионера Атанасъ Малинкинъ въ шарлаганени тенекии по желѣзницата го препраща въ Солунъ.

Още въ началото на 1903 година канала подъ Банкъ-Отоманъ е билъ съвършено готовъ, взривътъ поставенъ и можелъ да се възпламени само съ допирането на запалена цигара, но се очаквало пристигането на Мечето.

На 14 априлъ 1903 година „Гемеджий“ въпръшки молбата на Dame Груевъ да отложатъ атентатитъ и ги направятъ при обявяването на Илинденското въстание, взематъ решение да пристъпятъ къмъ действия, страхувайки се да не би случайно бъде откритъ канала поради поправката на канализацията на улицата. Същевременно Орцето предупреждава тия отъ другарите си, които не искатъ да умратъ, веднага да напуснатъ Солунъ. Обаче, всички „Гемиджии“, прибиваващи тогава въ града, оставатъ и взиматъ активно участие.

На Павелъ Шатевъ се възложило да постави взривъ въ пристигащия французки параходъ „Гвадалквивиръ“, което да бъде и условния знакъ за започването на действията въ града. Въ изпълнение на това решение П. Шатевъ на 15 априлъ, като редовенъ пътникъ подъ името „Георги Маносевъ“, сполучва да се качи на парахода, поставя взрива, запалва го и адски тръсъкъ оглушава пар-



хода, който изгаря. Пътниците съ спасителни лодки могли да се спасят и пристигнат на бръга. До този моментъ турската власт не е подозирала, че „Гвадалквишъ“ е началото на редица още атентати, а е смятала, че параходът се е подпалил от пукване на казанитъ.

На 16. април презъ нощта, останалите съзаклятици, които по това време съ били въ града, почватъ да действуватъ. Същата вечер Д. Мечевъ, Илия Тръчковъ и Миланъ Арсовъ поставятъ взрывъ на моста на ж. п. линия Солунъ—Дедеагачъ, но отъ взрива се поврежда само локомотива на пристигналия влакъ.

На 17. април Д. Мечевъ и Илия Тръчковъ отишли да запалятъ фабриката за свъртиленъ газъ, но били открити и прогонени съ стрелба. Тогава тъ отиватъ въ своята квартира близо до хотелъ „Салоникъ“, затварятъ железните врати, качватъ се на уличната тераса и почватъ да хвърлятъ бомби. Пристига войска подъ началството на Хюсни ефенди (Арабъ бинбashi) и се започва ожесточено сражение. Мечето и Тръчковъ се борятъ съ последни усилия, докато съ изхвърляли всичките си бомби, следъ което се самоубиватъ.

Презъ същата нощ, на 17. Април Константинъ Кирковъ успѣва да прекъсне съ взрывъ градския водопроводъ и инсталацията за свъртиленъ газъ и, изведенъжъ, безъ никой да подозира, феерично освѣтления пристанищенъ градъ, веднага потъва въ непроницаемъ мракъ.

Въ това време на постъ като часовий въ канала подъ Банкъ Отоманъ е билъ Орцето. Виждайки, че Кирковъ е разрушилъ инсталацията за свъртиленъ газъ и че цѣлия градъ е потъналъ въ мракъ, той запалва фитила на взрива и излиза на улицата. Следъ малко взривътъ съ адска сила избухва и разрушава голѣма част отъ зданието на Банката, като същевременно пожаръ обхваща отъ всички страни банковото здание. Стражата, стояща



на постъ и охраняваща банката отъ страшната експлозия се разбъгва изъ съседните улици.

Орцето причаква Киркова на предварително уговореното място, качватъ се на файтонъ и всръдъ настжилата паника преминаватъ предъ театъръ „Еденъ“ и хотелъ „Египетъ“, хвърлятъ нѣколко бомби и съ мяка успѣватъ да се прибератъ всъки въ своята квартира, кѫдето Орцето се приготвява да посрещне геройски своята смърть, а Кирковъ да се приготви на другия денъ да разруши пощата.

Още съ пристигането въ квартирата си, Орцето почва да хвърля бомби, срещу пристигналата тукъ войска. На полесражението пристига и полковникъ Хюсни ефенди, който, виждайки, че бомбитъ правятъ поражение средъ войниците, дава заповѣдъ, щото следъ всѣка хвърлена бомба да лягатъ на земята. Немислейки да се пази, Орце продължава да хвърля бомби, докато пада убитъ. Турските войници се нахвърлятъ, за да мушкатъ тѣлото съ щиковетъ си, но Хюсни ефенди не позволилъ това и, посочвайки безжизнения трупъ на смѣлия Орце, заявява на войниците: „Нека тоя герой ви служи за примѣръ, какъ тръбва да се жертвувате и умирате за народните идеали“.

Въ момента когато Кирковъ разрушаваше газовото осветление и Орцето запалваше взрива въ Банкъ Отоманъ, а публиката въ тъмната ноќь бѣгаше въ грозна паника, Миланъ Арсовъ хвърля бомби въ лѣтната градина — театъръ „Алхамбра“, а Георги Богдановъ — въ кафе „Ниона“ при площада на кея. По сѫщото време Владимиръ Пинговъ предизвиква пожаръ въ Бошнакъ-ханъ.

На 18. априль, рано сутринта, Константинъ Кирковъ, облеченъ изящно съ хубавъ фесъ на главата, излиза отъ квартирата си и отива да изпълни последния свой революционенъ и другарски дѣлгъ. — Той пристига на улица „Сабри паша“ предъ телеграфната станция, за да постави вѫтре въ помѣ-



щението взривъ. Той се опиталъ да влъзне вътре въ станцията, но часовоятъ поискашъ да го обискира. Виждайки, че не ще може да влъзне въ станцията, Кирковъ бързо се отдръпва и се опитва да възпламени една бомба, обаче, въ това време билъ промушенъ отъ часовоя.

На 18. априлъ „гемиджията“ Цвѣтко се опиталъ да доближи файтона на валията Хасанъ Фехми паша и хвърля бомба, но усътенъ и подгоненъ отъ охраната на валията, виждайки, че ще бѫде заловенъ, той се приближава къмъ едно празнно място, запалва фитиля на бомбата и съда върху нея. Бомбата избухва и го разкърва. Тая смѣлостъ и самоизертва на съзаклятника Цвѣтко сковава на място и валията и охраната му.

До тѣзи страхотни дни, „гемиджийтѣ“ въ очите на мнозина отъ българитѣ въ Солунъ и даже предъ официалната турска явна и тайна полиция, сѫ минавали като „юрганъ чоджукларъ“ (галени багаташки момчетия), които далечъ отъ контролата на своите родители, сѫ дошли да поживѣятъ и популянятъ въ голѣмия пристанищенъ градъ, необезпокоявани отъ никого. Тая мълва самитѣ „гемиджии“ драговоюно сѫ я приели, за да прикриватъ своята революционна дейностъ. Едва къмъ края на страхотнитѣ атентати турската полиция разбра съ какви „юрганъ чоджукларъ“ е имала работа и какъ е била хитро уплетена въ тѣхната мрежа.

Презъ време на атентатитѣ паднали убити: Орце п. Йордановъ, Константинъ Ив. Кирковъ, Димитъръ Мечевъ, Владимиръ Пинговъ, Илия Трѣчковъ и Цвѣтко. Заловенитѣ пъкъ Павелъ Шатевъ, Георги Богдановъ, Миланъ Арсовъ и Марко Ив. Бощнаковъ бѣха осъдени отъ извѣнредния воененъ сѫдъ на смърть, а следъ замѣняване наказанието имъ на дожivotенъ затворъ — изпратени на заточение въ Фезанъ — Африка. Първите двама — Шатевъ и Богдановъ следъ Хуриета въ 1908 година бѣха амнистирани и се завърнаха въ род-



нитѣ си градове, а въ Фезанъ отъ тежкитѣ условия на живота, сложиха своите кости въ пустинята Миланъ Арсовъ и Марко Ив. Бошнаковъ.

Като съучастници и спомагатели на атентаторите бѣха осъдени отъ воения съдъ: Гьошо п. Йордановъ (бащата на Орцето) на 3 години затворъ, Петъръ п. Йордановъ (лично на Орцето) на 3 години, Иванъ п. Йордановъ и Илия п. Йордановъ (братовчеди на Орцето) първия на 3, а втория на 10 години; Илия Малинкинъ на 3 години; свещ. Лазо Органджиевъ на 5 години, Йорданъ Зулфовъ на 3 години, Христо Зулфовъ — 5 години, всички родомъ отъ града Велесъ и още други отъ гр. Велесъ, Кукушъ и Солунъ.

Цѣли тридесетъ години ни дѣлятъ отъ безподобната саможертва на „Гемеджийтъ“ — предвестници на революционния тероризъмъ и Илинденската Епопея, които съ своя стоицизъмъ доказаха предъ културния свѣтъ, че македонскиятъ народъ се бори за своята свобода и, ако тя не се даде миромъ, ще се вземе силомъ, чрезъ саможертва.

„Гемиджийтъ“, макаръ и да не оставиха своите ликове, тѣхните имена преизпълнятъ съ възторгъ душата на народа — борецъ и подрастващите поколения черпятъ вдъхновения отъ тѣхната саможертва.

По случай 30-годишнината отъ Солунските атентати, спомняйки си това голѣмо събитие, поднасяме на читателите кратка характеристика на нѣколко души отъ участниците въ тия атентати, за да може поне отчасти да се схване тѣхния бунтовенъ духъ.

Йорданъ п. Йордановъ (Орцето)

(1881 — 1903).

Йорданъ п. Йордановъ е роденъ въ гр. Велесъ презъ 1881 г. Първоначалното си образование е получилъ въ родния си градъ, а гимназиалното — продължава въ Солунската гимназия.



На пръвъ погледъ съ своя високъ ръстъ и сухо мургаво лице Орцето изглеждаше кротъкъ и смиренъ младежъ. Въ същностъ, обаче, неговиятъ темпераментъ не му позволявало да се задържи повече отъ 5-10 минути на едно място. Неговата неспокойна душа търсеше отдушникъ. Още отъ ученическата скамейка той се проявява като водачъ. Недоволенъ отъ държането на единъ учител въ гимназията, той увлича всички ученици къмъ бунтъ. Нъкои отъ тяхъ, сплашени отъ директора, веднага прекланятъ глава, а други — по-късно. Възмутенъ отъ държането на своите съученици, незавършилъ още VI класъ, Орцето се прощава съ гимназията и се впуска въ бурния революционенъ животъ съ целия свой личенъ духъ и нескончаема енергия

Природно скритъ въ себе си и крайно недовърчивъ, съ своята проницателност той подбира другаригъ си, проучва ги обстойно и ги подготвя за конспиратори. Любящъ силнитъ духомъ, той питаете органическа умраза къмъ несериознитъ и податливитъ. На случайно издигналитъ се и смѣтащи себе си за народни водачи, той гледа съ смѣхъ и ирония. Въ всички спорове той поддържа винаги практическата страна — реалното въ живота. Само съ единъ два разговори Орцето опознаваше сериознитъ хора. Като вещъ познавачъ на революционните движения въ света, особено на французската революция, той съ ярки примѣри подкрепя своите доводи по актуелни въпроси съ ясна, кратка и убедителна речь. Като конспираторъ, той умѣло се съобразява съ мястото и наличните условия. По изражението на неговото лице се четеше въра къмъ дългото и непокоренъ духъ на убеденъ революционеръ. Въ всички спорове Орцето умѣеше да се налага съ своя високъ духъ. Той живъ и умръ, безъ да се подчини на каквато и да била дисциплина, защото бѣше краенъ индивидуалистъ.

Той посрещаше нерадоститъ и пречкитъ въ



живота безропотно и, щомъ ги преодолѣше, на лицето му се отпечатваше усмивка, тъй дълго очаквана отъ „Гимиджиитъ“. Отъ умраза къмъ щестлавието той не е искалъ да се фотографира и остави свой портретъ, съмѣтайки, че истинскиятъ революционеръ не трѣбва да търси прослава следъ смъртта си.

Двамата задушевни и нераздѣлни другари Орце п. Йордановъ и Константинъ Ив. Кирковъ сѫ основателитѣ на революционния кржжокъ „Гемиджиитъ“. Рускитѣ революционери сѫ първите тѣхни вдъхновителни учители, а задграничната руска литература, излизаща въ Швейцария, се четѣ съ ентузиазъмъ и обстойно обсѫждана и разяснявана отъ кржжока. Тя имъ опредѣля тактиката и методите за борба противъ турската тирания въ Македония, която представляваше най-главния обектъ въ борбата.⁴ Тѣ не се интересуваха отъ дребните за тѣхъ сражения съ турските войски, а се стремѣха да направятъ голѣми революционни акции, отъ което да се почувствува и въ самия султански дворецъ стихийната мощь на Македонското освободително движение.

Поради липса на срѣдства, макаръ че и двата канали въ Цариградъ и Солунъ да бѣха почти окончательно готови, бѣха изоставени. За да започнатъ своята дейностъ, трѣбваше да се намѣрятъ срѣдства за работа и взривни материали. Презъ 1901 година Орце п. Йордановъ заминава за Швейцария, кѫдето се среща съ емигранти⁵ руски революционери. Тамъ той вече, отъ постоянния контактъ съ тѣхъ, напълно се оформява като индивидуалистъ-терористъ и съ възторгъ възприема теорията на безогледния и систематиченъ тероръ, като средство, чрезъ което ще се постигнатъ що-годе правдини на поробения народъ. Презъ време на прибиваването си въ Парижъ Орцето се среща съ Борисъ Сарафовъ, който отъ своя страна напълно възприема неговата теза и финансира кржжока.



Въ началото на 1902 година Орцето напушта Швейцария и пристига въ София. Съ голѣми усилия той сполучва да привлече въ кржжока самоотвержения и безукоризнено преданния на революцията Димитъръ Мичевъ, по това време работникъ въ мината Перникъ. Въ София той възлага на Димитъръ Мечевъ и Павелъ Шатевъ тежката задача по пренасянето на взрывните материали въ Солунъ, следъ което заминава въ македонската столица и пристигва къмъ осъществяването на Солунскиятъ акции.

Орцето си остана фанатикъ въ своите убеждения. Благодарение на своята силна воля и проницателенъ умъ, вместо да биде разколебанъ отъ ежедневните препятствия, той преодолява всички препятствия, работейки безъ спиръ и умора и запазвайки въ пълна тайна ударътъ, който тръбаше да се нанесе надъ поробителя. За илюстрация може да се изтъкне следния фактъ: Борисъ Сарафовъ, въ изпълнение на своето обещание, изпраща хилядо килограма динамитъ, поставенъ въ 12 бурета като химикали, чрезъ свои приятели въ Марсилия за Деде-Агачъ, споредъ както сѫ уговорили съ Орце п. Йордановъ. Пратката се адресирала до Деде-Агачъ, защото въ Солунската митница контролдът билъ много щателенъ. Пратката пристигнала благополучно и Орцето ангажирва единъ търговецъ гръкъ срещу 100 лири възнаграждение да освободи „стоката“ отъ Дедеагашката митница и да му я донесе въ Солунъ, като му даль разноситъ по митото и 50 лири отъ възнаграждението, а останалите 50 лири да му предаде при получаването на „стоката“. По една случайност Иванъ Гарвановъ влиза въ разбирателство съ гъркътъ и го убедилъ, че тая стока е лично за него и да я предаде на посоченото отъ него лице, следъ като я освободи и си получи останалото възнаграждение отъ 50 лири. Гъркътъ се съгласилъ и предадъ стоката на посоченото отъ Гарванова лице. Орцето



чака нѣколко дни и не получава никакви сведения отъ гѣрка. Той веднага заминава за Деде-Агачъ, но никаква следа отъ гѣрка, който, следъ като предалъ стоката на Гарванова, заминалъ за Атина. За да узнае истината, Орцето писменно запитва Борисъ Сарафовъ, който нареджа да се провѣри и параходната агенция „Фресине“ отъ Марсилия съобщава, какво 12 бурета химическо производство сѫ били експедирани отъ Марсилия и на 14.II.1903 година стоката е била изтеглена отъ митницата въ Деде-Агачъ. Отъ тая игра на Гарванова Орцето се възмущава и заявява на другаритѣ си: „Ако Иванъ Гарвановъ не бѣше членъ на Ц. К. на Организацията, то не бихъ пожалилъ неговия животъ за нищо, защото той разби нашите надежди за една дейност отъ голѣмъ машабъ, но нѣма да посѣгнемъ на него, за да не би да напакостимъ на Организацията“. Отъ тоя моментъ Орцето прекъсва всѣкакви сношения съ Гарванова.

Макаръ и убеденъ индивидуалистъ-терористъ, той влагаше въ методите и тактиката на анархизма своите лични и непосрѣдствени разбиранія. Понеже турската власт съ свойте многобройни пѣлчища бѣше неуязвима, той насочи борбата срещу европейските капитали, които поддържаха тиранията на султанъ Абдулъ Хамида.

Орцето имаше голѣми заложби на идеенъ водачъ и може да се даде една правилна преченка на неговия революционенъ гений. Той живѣ и се бори за народа, безъ нито за моментъ да помисли за своето лично сѫществуване.

Следъ изгарянето на французкия параходъ „Гвадалквивиръ“ отъ П. Шатевъ, следъ разрушаването инсталацията на въздушния свѣтиленъ газъ отъ Кирковъ, Орце п. Йордановъ запалва фитила на взрива подъ Банкъ Отоманъ, разрушавая, като следъ това на уреченото място пресреща Киркова, качватъ се на фрайтонъ, преминава предъ театъръ „Еденъ“ и хотелъ „Египетъ“, хвърляйки нѣколко



бомби, отива въ своята квартира, където посреща геройски своята смърть.

Така живѣ и умрѣ Орцето съ своитѣ разбиранія, давайки своя животъ за свободата на Македония, безъ даже да остави своя ликъ за споменъ, защото той бѣше далечъ отъ мисъльта за слава и почести.

Силуетътъ на непоколебимия Орце витае около Банкъ Отоманъ и, бродейки македонската столица, нагазва сините води на Егейя, за да не гледа новото робство на своитѣ поробени братя.

Константинъ Ив. Кирковъ

(1881—1903)

Константинъ Ив. Кирковъ е роденъ презъ 1882 година въ гр. Велесъ. Първоначалното си образование получава въ родния си градъ, а гимназиалното — въ Солунската българска гимназия. Младежъ съ естествена красота и физически добре развитъ: срѣденъ рѣстъ, чисто бѣло лице, черни очи и коси.

Като ученикъ, той е крайно внимателенъ и учтивъ къмъ всички, особено къмъ своитѣ съученици. Съ своя беззаетенъ идеализъмъ, скромност и благодушие, той е най-любимия другарь въ кръжока. Обичашъ силнитѣ духомъ и презирашъ малодушнитѣ, той е смѣталъ отчаянието за порокъ. По време на спорове въ групата, неговитѣ отмѣрени горещи слова се забивали като гвоздеи по челата на „гемеджийцѣ“. Той питаелъ органическа омраза къмъ суетнитѣ хора. Къмъ своитѣ другари винаги се е обръщалъ съ усмивка на уста. Въ кръжока не е търпѣлъ полумѣрки и винаги съ хуморъ е подлагалъ на критика своитѣ другари, налагайки своитѣ лични разбирания по дадени въпроси.

Подъ неговия женственъ образъ се е криела една страшна по замисъль идея — тая на безпо-



щадното разрушение. Решителенъ и смѣлъ въ всички прояви на групата на смъртъта е гледалъ като на нѣщо обикновенно, стига само да се извърши подвигъ и да умрѣ. Като човѣкъ и съзаклятникъ Константинъ Ив. Кирковъ представлява отъ себе си образецъ на подражание. Той е билъ начетенъ младежъ и, познаващъ основно всички социалъ-революционни движения, всрѣдъ кржжока се е налагалъ съ своята компетентностъ като теоретикъ наравно съ Орцето. Благодарение на своята силна паметъ, Кирковъ е правилъ предъ кржжока устенъ анализъ на цѣли епизоди изъ французската революция, отъ кѫдето е черпилъ своитѣ вдъхновения.

Като индивидуалистъ, той не подлежалъ на дисциплина и не е търпѣлъ никакви авторитети. Споредъ неговитѣ лични схващания, революционеръ можелъ да биде гози, който се откаже за винаги отъ всички земни блага и възприеме революцията като професия.

И той, по подобие на Орцето, не иска да се фотографира. На горещитѣ молби на домашните си да имъ изпрати поне единъ портретъ въ кѫщи, той отказва да стори това.

Двамата задушевни и нераздѣлни другари Константинъ Кировъ и Орце п. Йордановъ сѫ основателитѣ на революционния кржжокъ „Гемиджийтъ“. Тѣхнитѣ първи вдъхновители и учители сѫ рускиятъ революционери-емигранти, а задграничната имъ литература, излизаша въ Швейцария, се чете съ ентузиазъмъ и обстойно обсѫжда.

Въ началото на 1902 година, следъ безрезервната поддръжка и финансиране отъ страна на Борисъ Сарафова, „Гемиджийтъ“ се раздвижватъ. Кирковъ чака съ нетърпение последния часъ, въ който ще се пристъпли къмъ страхотнитѣ атентати. Намирайки се предъ прага на смъртъта, въ последнитѣ беседи съ своитѣ другари, той настоятелно поддържа своята теза, щото всички до единъ следъ извършването на акциийтѣ, ако не бѫдатъ



избити отъ турскиятъ войски да се самоубиятъ, обаче, живъ човѣкъ отъ „гемиджиите“ да не остане. Въ своя фанатизъмъ той е безподобенъ въ историята на македонското освободително движение въ тоя периодъ.

Следъ разрушаването на инсталацията за въздушенъ газъ отъ самия Кирковъ и следъ разрушаването на Банкъ Отоманъ отъ Орцето, възползувани отъ настѫпилия мракъ и паника въ града, на предварително уговореното място Кирковъ и Орцето съ срещать и качили се на единъ файтонъ, преминаватъ предъ театъръ „Едемъ“ и хотелъ „Египетъ“, хвърлятъ нѣколко бомби и внасятъ още повече смутъ всрѣдъ властьта, следъ което едва сполучватъ да си отидатъ по квартиритъ си.

На 18. априлъ, рано сутринта, Константинъ Кирковъ, облеченъ изящно, излиза отъ квартирата си и отива да изпълни последния свой революционъ и другарски дѣлъ. Той пристига на ул. „Сабри паша“ предъ Централната Поща, за да постави въчера въ помѣшението взривъ. Опитва се да влѣзе въ станцията, но часовоя поискъ да го обискира. Виждайки, че не ще може да влезе въ станцията, Кирковъ бързо се отдръпва и се готови да възпламени една бомба, обаче, въ това време билъ промушенъ отъ часовоя.

Константинъ Кирковъ умръ, но даде живъ примѣръ какъ умира идеалиста-революционеръ, като съ своята смърть той окончателно изпълни своя зовъ: „Винаги дѣлата стоятъ по-високо отъ думитѣ“.

Димитъръ Мечевъ (Мечето)

(1870—1903)

Димитъръ Мечевъ е роденъ въ гр. Велесъ презъ 1870 год. Първоначалното си образование е получилъ въ родния си градъ и, оставайки сираќъ, той за винаги се прощава съ учището. Той имаше



високъ ръстъ, изпито лице, малки очи, черна къдрата тукъ-тамъ прошарена коса. Неговото особено чело показваше, че той е човѣкъ съ здравъ умъ и съ високъ моралъ. Детинството и юнашеството си е изживѣлъ въ крайна мизерия, която бѣше оставила за винаги своя отпечатъкъ по лицето му. Вследствие изживѣната мизерия, неговиятъ инстинктъ го караше да бѫде крайно пестеливъ. Макаръ и невръстенъ младежъ още при основаването на В. М. О. Р. О., той става нейнъ членъ и назначенъ за терористъ. Поради изпълнението на една смъртна присъда, той напушта родния си градъ и става четникъ. Д. Мечевъ бѣше извънредно мълчаливъ, краенъ пессимистъ и отбѣгващъ да влиза въ разговори. Къмъ интелигенцията той дълго време питаше недовѣrie, сметайки, че интелигента не е способенъ къмъ саможертва. Той изслушваше всѣкиго съ особено внимание, запечатваше въ ума си всичкия разговоръ и следъ тови насаме правѣше своето заключение: дали да му вѣрва или не.

За да не бѫде товаръ на когото и да било, следъ всѣко завръщане отъ Македония на почивка той постъпваше като работникъ било въ мината Перникъ, било другадѣ, за да искара съ трудъ насѫщния си хлѣбъ.

Въ началото на 1902 година, завръщайки се отъ Швейцария, Орце п. Йордановъ сполучва да привлече отново въ кръжока Димитъръ Мечевъ, въ когото е ималъ слѣпа вѣра, познавайки го като положителенъ и смѣлъ конспираторъ.

На първо време Орцето изпраща Мечевъ въ Одринъ, кѫдето да подготви каналъ за разрушаване на Австрийската поща, обаче, поради независящи отъ кръжока причини, тая акция се изоставя и Мечевъ се прибира въ София и, като представител, изпълнява своята мисия, особено по препращането на взривни и др. материали въ Солунъ.

Крайно недовѣрчивъ и резервиранъ той работи предпазливо и не възлага никому работа безъ



обстойно проучване, поради което „Гемиджииятъ“ го иронизираха съ думитъ: „Диме не стъпва на чурукъ дъска“.

Той ревниво пази касата на кържока и постоянно влиза въ конфликтъ съ нѣкои отъ другарите си, ако искатъ добре да се нахранятъ, защото той се задоволяваше само съ 5 стотинки хлѣбъ и 5 стотинки кисело млѣко. Той не можеше да си прости разкоша, ако похарчи за храна повече отъ два гроша, защото съзнаваше, че тѣзи пари сѫ народни и че тѣ трѣбва да се пестятъ, а не да се прѣскатъ безъ смѣтка.

Въ началото на м. мартъ 1903 година, понеже канала подъ Банкъ Отоманъ е биль вече готовъ, взривътъ поставенъ и можелъ да се възпламени само съ допирането на горяща цигара, Мечето пристига въ Солунъ, за да вземе участие въ акцийтъ.

На 16 априлъ презъ нощта Мечевъ, пруженъ отъ Илия Трѣчковъ и Миланъ Арсовъ, поставятъ взривъ на моста върху ж. п. линия Солунъ-Дедеагачъ, но отъ взрива се поврежда само единъ локомотивъ.

На 17 априлъ Мечето и Трѣчковъ отишли да запалятъ инсталацията за свѣтиленъ газъ, но били открити и прогонени съ стрелба. Тогава тѣ отиватъ въ своята квартира, находяща се близо до хотелъ „Салоникъ“, затварятъ желѣзната врата и отъ терасата започватъ да хвърлятъ бомби. Пристига полковникъ Хюсни-ефенди — Арабъ-бинбashi съ войска и се започва жестоко сражение. Следъ изхвърлянето на всички бомби Мечето и Трѣчковъ се самоубиватъ.

Димитъръ Мечевъ бѣше дете на народа; той живѣ съ неговитъ мжки и неволи, изпита всички горчивини на живота, но запази до последния моментъ своя гордъ духъ, знайки, че попрището на революционера е придружено съ тежки страдания и че спокойствие за революционера ще настъпи само следъ смѣртъта.



Владимиръ Пинговъ (1883—1903)

Владимиръ Пинговъ е роденъ презъ 1883 година въ гр. Велесъ. Той е съ нисъкъ ръстъ, здрава структура и жизнерадостенъ темпераментъ. Възпитаникъ е на българската гимназия въ Солунъ. Веселякъ до голъма степень. Въ свободното си време винаги е билъ готовъ съ своя искренъ предразполагащъ хуморъ да зарази другаритъ си, макаръ и въ най-трудните и опасни минути. При изпълнение на възложената му работа той е билъ извънредно спокоенъ и предпазливъ. И като ученикъ и като конспираторъ Пинговъ прекарва по-вече отъ времето си уединено, занимавайки се съ реализирането на възложените му задачи отъ кръжока.

Пинговъ има голъмъ дълъгъ въ Солунското съзаклятие. Нему лично до голъма степень се дължи сполучливото завършване на подземния каналъ. Презъ 1900 година той наема единъ дюкянъ непосрѣдствено до зданието на Банкъ-Отоманъ и отваря бръснарница, оезъ нѣкога да е ималъ понятие отъ бръснарския занаятъ. Той е стопанинъ на бръснарницата, а Илия Тръчковъ му става чиракъ. Понеже освенъ близки хора за клиенти почнали да прииждатъ и непознати хора и за да не се компрометира акцията Слави Мерджановъ, по препоръката на Арменския революционенъ комитетъ, изпраща отъ Цариградъ въ Солунъ армеичето Кристи, който, за да не буди съмнение, подъ гръцкото име К. Аристиди, става съдружникъ на Пинговъ и бръснарницата взема другъ обликъ. Въ единия жгълъ на магазина, задъ едно перде се е намиралъ входа за мазето, кждето Орце п. Йорданочъ, Павель Шатсвъ, Вл. Ринговъ и Д. Констановъ (отъ Горна-Джумая) който се присъединява къмъ кръжока, презъ м. юлий 1900 година започватъ да копаятъ канала подъ Банкъ-Отоманъ, безъ да го завършатъ.



Презъ лътото на 1902 година, когато Орце се завръща отъ Швейцария и пристига въ Солунъ, той наема другъ магазинъ (зашто първия е билъ вече заетъ отъ други лица), въ който Марко Ив. Бошнаковъ, родомъ гр. Охридъ продава бакалски стоки. Отъ този бакалски магазинъ отново се започва прокопаването на каналъ, въ който Пинговъ взема голъмо участие и който каналъ най-после послужи за разрушаването на Банкъ-Отоманъ.

Презъ тригодишния периодъ по подготовката на атентатите на Пингова се възлагатъ много опасни задачи, които безуспорно ги изпълнява, безъ да загуби своята жизнерадост. Той, като фаталистъ, е съмнителъ, че което му е предопределено отъ съдбата, не може дасе избъгне и ни най-малко не е мислилъ за запазване на своя животъ.

На 17. априлъ, следъ разрушаването на Банкъ-Отоманъ, Пинговъ запали съседното здание „Бошнакъ-Ханъ“ и се отправя къмъ квартирата на Мечето и Тръчковъ, които съ водъли сражение съ войската и, опитвайки се да мине входната врата на „Топхането“, часовоятъ го спира за да го обискира. Той се противи и, до като да застреля часовоя, последния застрелва Пинговъ.

Така завърши своя жизненъ пътъ Владимиръ Пинговъ, който и въ най-критическите минути съ своята жизнерадостна натура е внасялъ въ едри струи всръдъ живота на „Гемеджиитъ“.

Стефанъ Аврамовъ

